

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1957.3/4.05>

EESTI NSV TÖÖSTUS SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRI- REVOLUTSIOONI 40-NDAL AASTAPÄEVAL

E. KULL,

majandusteaduste kandidaat

Likvideerides põhilise vastuolu tootmise ühiskondliku iseloomu ja tootmise resultaatide erakapitalistliku omastamisviisi vahel avas Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon uue eposhi ühiskonna ajaloos, hävitades meie maal ekspluataatorlikud suhted inimeste vahel ja luues tingimused tootlike jõudude kiireks ning antagonistlike vastuoludeta arenemiseks.

Maa industrialiseerimise tulemusena kasvab süstemaatiliselt tööstuslike tootlike jõudude osatähtsus ja suureneb tööstuse juhtiv osa rahvamajanduses. Seega, kui tahame näha Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni viljastavat mõju majanduse arenemisele, tuleb eeskätt analüüsida tööstuse kui juhtiva rahvamajandusharu arengut.

Vaatamata sellele, et eesti rahval avanes võimalus asuda sotsialismiteele 23 aastat hiljem meie maa teistest rahvastest, on Eesti NSV tööstus saavutanud nõukogude korra 17 aasta jooksul väljapaistvaid tulemusi.

Objektiivsed tingimused meie vabariigi tööstuse suurejooneliseks arenemiseks tekkisid nõukogude võimu taaskestamisega 1940. aastal. Lülitades orgaanilise osana Nõukogude Liidu tööstusse, toetudes tema raske-tööstusele, majanduslikele ressurssidele, vennasvabariikide koostööle ning vastastikusele abile, hakkas Eesti NSV tööstus hoogsalt arenema. Uued majanduslikud tingimused löid võimalused Eesti NSV kiiretempoliseks industrialiseerimiseks, majanduse kompleksseks väljaarendamiseks ja looduslike ressursside ratsionaalseks kasutamiseks.

Kõige selle tulemusena on Nõukogude Eesti muutunud suhteliselt lühikesel ajaga arenenud tööstusega maaks. Seejuures ei tohi unustada, et nõukogude korra 17-st aastast kuulusid 4 sõjale, mis tõid meile suuri katsumusi ning tekitasid tohutut kahju kõigil elualadel, kaasa arvatud ka tööstus.

Eesti NSV tööstuse areng

Enne Teist maailmasõda oli kodanlik Eesti põllumajanduslik maa. Üle kahe kolmandiku kogu toodangust andis põllumajandus. Nüüd aga on olukord vabariigis vastupidine: tööstuse toodang moodustab üle kahe kolmandiku kogu toodangust. Sealjuures on toodangu kogumaht sõjaelse tasemega võrreldes suurenenud mitu korda.

Viienda viisaastaku lõpul, s. o. 1955. aastal andis vabariigi tööstus toodangut 6,7 korda rohkem kui 1940. aastal. 1956. aasta jooksul suurenes tööstustoodangu väljalase veel 12% võrra. Seega andis vabariigi tööstus 1956. aastal 7,5 korda rohkem toodangut kui 1940. aastal.

Tabel 1

Tähtsamate toodete hulku ühe elaniku kohta 1956. aastal

T o o d e d	Eesti NSV (elanike arv 1,1 milj.)		Läti NSV (elanike arv 2,0 milj.)		Leedu NSV (elanike arv 2,7 milj.)		NSV Liit (elanike arv 200,2 milj.)	
	Toodang	Toodang ühe elaniku kohta	Toodang	Toodang ühe elaniku kohta	Toodang	Toodang ühe elaniku kohta	Toodang	Toodang ühe elaniku kohta
Kivisüsi	—	—	—	—	—	—	429 milj. t	2,1 t
Põlevkivi	7,5 milj. t	6,8 t	—	—	—	—	11,6 milj. t	0,06 t
Turvas	361 tuh. t	331 kg	1281 tuh. t	641 kg	1723 tuh. t	636 kg	44,3 milj. t	221 kg
Elektrienergia	1020 milj. kWh	927 kWh	1065 milj. kWh	533 kWh	656,6 milj. kWh	243 kWh	192 mljr. kWh	956 kWh
Tsement	107 tuh. t	97 kg	375 tuh. t	188 kg	227 tuh. t	84 kg	24,9 milj. t	123 kg
Tellised	211 milj. tk.	191 tk.	204 milj. tk.	102 tk.	266 milj. tk.	99 tk.	21 mljr. tk.	104 tk.
Paber	72,3 tuh. t	67 kg	62,8 tuh. t	31,4 kg	42,3 tuh. t	15,7 kg	1993 tuh. t	9,9 kg
Nahkijaltsid	2,6 milj. p.	2,4 paari	6,6 milj. p.	3,3 paari	5,5 milj. p.	2 paari	289,8 milj. p.	1,4 paari
Puuvillane riie	70,5 milj. m	64 m	47,5 milj. m	23,8 m	12,8 milj. m	4,7 m	5,5 mljr. m	27 m
Villane riie	2,8 milj. m	2,5 m	7,1 milj. m	3,5 m	4,8 milj. m	1,8 m	268 milj. m	1,3 m
Linane riie	5,5 milj. m	5 m	8,7 milj. m	4,4 m	4,4 milj. m	1,6 m	383 milj. m	1,9 m
Mööbel	118 milj. rbl.	107 rbl.	226 milj. rbl.	113 rbl.	151,5 milj. rbl.	56 rbl.	7,2 mljr. rbl.	36 rbl.
Kala	63,6 tuh. t	58 kg	66,2 tuh. t	33,1 kg	73,7 tuh. t	27,2 kg	2788 tuh. t	14 kg
Liha (Liha- ja Püimasaaduste Tööstuse Ministeerium)	18,9 tuh. t	17 kg	27 tuh. t	13,5 kg	30,6 tuh. t	11,3 kg	2368 tuh. t	11,8 kg
Kondiitritooded	14,1 tuh. t	13 kg	24,6 tuh. t	12,3 kg	19,6 tuh. t	7,3 kg	1,6 milj. t	8 kg
Paberossid	4,1 mljr. tk.	3700 tk.	5,4 mljr. tk.*	2700 tk.	7,4 mljr. tk.*	2740 tk.	203 mljr. tk.	1010 tk.

* Koos sigarettidega.

Kuna Eestis on elanike arv praegu umbes sama suur kui 1940. aastal, siis andis meie tööstus 1956. aastal ühe elaniku kohta järelikult 7,5 korda rohkem toodangut kui 1940. aastal.

Rea toodete (tellised, paber, puuvillane riie, kalapüük, liha jne.) osas on Eesti NSV toodangu hulgalts ühe elaniku kohta ees nii naabervabariikidest kui ka NSV Liidust tervikuna (tabel 1).

Tööstustoodangu selline kiire kasv on meie vabariigis toimuva hoogsa industrialiseerimise tulemus.

Kuna nõukoguliku industrialiseerimismeetodi põhialuseks on rasketööstuse arendamine, siis suunasid partei ja valitsus ka Nõukogude Eestis peatähelepanu rasketööstusharude arendamisele, mille tulemusena nende erikaal kasvas.

Rasketööstuse eelisarendamise vajadus tuleneb marksistlik-leninlikust taastootmise teooriast, mille järgi tootmisvahendite tootmise ülekaalus kasv, võrreldes tarbimisesemete tootmisega, on laiendatud taastootmise majandusseaduseks. Selle seaduse nõuete silmaspidamine kindlustab kõigis rahvamajandusharudes tehnilise progressi, tööviljakuse ning toodangu väljalaske tõusu ja töötajate heaolu kasvu.

Sellise suure ja looduslike ressursside poolest rikka ning mitmekesise riigi, nagu seda on Nõukogude Liit, koosseisu kuuluval Eesti NSV-l ei ole objektiivset vajadust kõigi rasketööstusharude kõigekülgeks väljaarendamiseks. Ühiskondliku tootmise maksimaalse efektiivsuse kindlustamise eesmärgil tuleb igal liiduvabariigil välja arendada eeskätt need rasketööstusharud, millele kasvuks on kohapeal olemas looduslikud ja majanduslikud eeldused. Nõukogude Eesti on rikas põlevkivi, turba ja ehitusmaterjalide mineraalse tooraine poolest. Seepärast pöörati meie vabariigis sõjajärgsetel aastatel ja pööratakse ka edaspidi erilist tähelepanu põlevkivitööstuse, energiamajanduse, turba- ja ehitusmaterjalide tööstuse väljaarendamisele.

Kuigi vabariigis puudub oma metallurgiabaas, arenes ajalooliste eelduste tõttu sõjajärgsetel aastatel kiiresti ka metallitööstus ja rasketööstuse südamik — masinaehitus. Metallitööstuse kiiret arendamist soodustas ka kõigi rahvamajandusharude tehnilise rekonstrueerimise vajadus vabariigis.

Vabariigi rasketööstusharude kiire arendamise baasil ja teiste liiduvabariikide kõigekülgsel abil loodi soodsad arenemisvõimalused ka kerge- ja toidudainete tööstuse harudele.

Vabariigi tööstuse arengut tervikuna ja üksikute harude lõikes iseloomustab tabel 2.

Tabel 2

Eesti NSV tähtsamate tööstusharude kogutoodangu dünaamika sõjajärgsetel aastatel (%-des, 1945. a. = 100)*

Tööstusharud	1950	1955	1955. a. tase 1950. a. suhtes
Kogu tööstus **	467	915	196
Elektrijaamad ja alajaamad	330	845	256
Kütteaineid kaevandav tööstus	472	840	178
Sealhulgas:			
põlevkivi kaevandav tööstus	486	916	188
Kütteaineid töötlev tööstus	1700	3680	217
Keemia- ja mäekeemiatööstus	450	1380	307

* Eesti NSV Riikliku Plaanikomisjoni andmeil.

** 1956. aastal oli tööstuse kogutoodang 1945. aastaga võrreldes 1025%, 1950 aastaga võrreldes aga 220%.

Tabel 2 (järg)

Tööstusharud	1950	1955	1955. a. tase 1950. a. suhtes
Ehitusmaterjalide tööstus	550	1140	207
Klaasitööstus	173	263	152
Metallitöötlemistööstus	550	1100	200
Sealhulgas:			
masinaehitus	600	1570	262
Metsa ülestöötamine	163	227	139
Puidutöötlemistööstus	490	794	162
Tuletikutööstus	400	416	104
Paberitööstus	559	810	145
Tekstiilitööstus	714	1850	259
Omblustööstus	487	1240	255
Naha- ja jalatsitööstus	327	622	190
Toidu- ja maitseainetetööstus	348	559	161

Eesti NSV tööstuse arengut sõjajärgsetel aastatel iseloomustab toodangu juurdekasvu kõrge tempo.

Kuigi meie vabariigis kolm aastat kestnud saksa fašistlik okupatsioon hävitas ligi poole tööstuse põhifondidest, suurenes Eesti NSV tööstuse toodang nõukogude korra 16 aasta jooksul 7,5-kordseks. Nii hoogsat arengut ei näe me üheski kapitalistlikus riigis.

Tööstustoodangu kõrge kasvutempo meie maal iseloomustab sotsialistliku majandussüsteemi suuri eelseid, meie tootlike jõudude kiiret arenemist ja töötajate heaolu süstemaatilist kasvu.

Nagu tabelist 2 nähtub, on sõjajärgsetel aastatel mõningaid kerge- ja toiduainete tööstuse harusid arendatud rasketööstuse harudest unduvalt kiiremini. Tekib küsimus, kas selline vabariigi tööstuse arendamise suund oli õige ja kas see ei ole vastuolus rasketööstuse eelisarendamise vajadusega, mis tuleneb marksistlik-leninlikust laiendatud taastootmise teooriast.

Et sellele küsimusele vastata, tuleb peale tööstusharude arenemistempo analüüsida veel struktuurilisi nihkeid vabariigi tööstuses (tabel 3).

Vabariigi tööstusharude kogutoodangu dünaamika sõjajärgsetel aastatel ning tööstuse struktuuriliste nihete analüüs näitab, et ka meie vabariigi tööstuses, kui võtta ta tervikuna, avaldub sotsialistliku tööstuse arenemisele omane seaduspärasus: suureneb rasketööstuse ning langeb kerge- ja toiduainete tööstuse osatähtsus, kusjuures sellest seaduspärasusest esines ajutisi kõrvalekaldumisi tingituna sõja tagajärgede likvideerimise vajadusest.

Kui võrrelda aga 1955. aasta tööstuse struktuuri sõjaeelse 1940. aastaga, siis paistab rasketööstuse osatähtsuse kasv teravalt silma. Kui 1940. aastal moodustas rasketööstusharude toodang kogu tööstuse toodangust 24—25%, siis 1955. aastal tõusis see 42,6%-le.

Fašistlike okupantide poolt tekitatud purustuste aste üksikutes tööstusharudes oli väga erinev, ning seetõttu oli erinev ka nende tööstusharude taastamistempo. Nii näiteks arendati tekstiilitööstust üle kahe korra kiiremas tempos kui naha- ja jalatsi- ning toiduainete tööstust; tekstiilitööstuse arendamise tempo ületas isegi rea rasketööstusharude kasvutempo. Tekstiilitööstuse nii kiire taastamine ja arendamine meie vabariigis oli põhjendatud ajalooliselt väljakujunenud tootmisbaasi olemasoluga.

Tuginedes arenenud tekstiilitööstusele ja vastava kvalifikatsiooniga kaadri olemasolule arenes suhteliselt kiiresti ka õmblustööstus.

Tabel 3

Eesti NSV tööstuse struktuur kogutoodangu järgi (%-des) *

Tööstusharud	1945	1950	1955
Elektrienergia tootmine	3,4	2,7	3,5
Kütta- ja küttaid kaevandav tööstus	5,9	6,5	5,9
Sealhulgas:			
põlevkivi kaevandav tööstus	4,8	5,6	5,2
Kütta- ja küttaid töötlev tööstus	0,5	2,2	2,4
Keemia- ja mäekeemiatööstus	1,7	1,8	2,9
Ehitusmaterjalide tööstus	2,2	2,7	2,9
Klaasitööstus	2,8	1,1	0,9
Metallitöötlemistööstus	9,8	12,6	12,9
Sealhulgas:			
masinaehitus	3,0	4,1	5,5
Metsa ülestöötamine	8,5	3,2	2,3
Puidutöötlemistööstus	5,7	6,5	5,4
Tulekikutööstus	0,5	0,5	0,2
Paberitööstus	3,5	4,5	3,4
Tekstiilitööstus	6,5	10,9	14,4
Õmblustööstus	6,1	6,9	8,9
Naha- ja jalatsitööstus	4,1	3,1	3,0
Toidu- ja maitseainete tööstus	37,8	30,4	25,0
Muud	1,0	4,4	6,0
Kokku	100,0	100,0	100,0

* Eesti NSV Riikliku Plaanikomisjoni andmeil.

Edaspidi ei ole enam vajadust nende kergetööstusharude arendamiseks sellises kiires tempos. Liiatigi puuduvad puuvilla- ja villatööstusel selleks ka vajalikud objektiivsed tingimused, sest nad töötavad kas täiesti või peamiselt sisseveetaval toorainel. Kreenholmi Manufaktuuri koosseisu kuuluva Georgi-nimelise vabriku taastamisega ja sinnasamasse viimistlemisvabriku ehitamisega võib vabariigi puuvillatööstust pidada tarvilikul määral väljaarendatuks. Ainult linatööstuse suhteliselt kiirem arendamine on õigustatud, sest sel tööstusharul on vabariigis olemas oma toorainebaas.

Tallinnas uue võimsa õmbluskombinaadi käikulaskmisega ei ole lähemas tulevikus vajadust ka õmblustööstuse tootmisbaasi ulatuslikumaks laien- damiseks.

Mõningad toidu- ja maitseainete tööstuse harud on saavutanud juba praegu sellise arengutaseme, et nad võivad täielikult rahuldada vabariigi ja tunduval määral ka naabermaajanduspiirkondade, eeskätt Leningradi vajadusi. 1956. aasta andmed näitavad, et leiva- ja saiasaaduste, õlle- ja paberosside toodang on läinud isegi mõnevõrra tagasi, võrreldes 1955. aasta toodanguga.

Toiduainete tööstuse harudest on eeldusi suhteliselt kiiremaks arene- miseks kalatööstusel — seoses aktiivse kalapüügi ja ekspeditsioonilise hee- ringapüügi laienemisega — ning liha- ja piimasaaduste tööstusel, mis tugi- neb kohalikele loomakasvatussaadustele.

Seega väheneb edaspidi kerge- ja toiduainete tööstuse osatähtsus veelgi ning suureneb rasketööstuse erikaal vabariigi tööstuse toodangus.

Ka rasketööstusharude arendamistempo on sõjajärgsetel aastatel olnud erinev. Mitme rasketööstusharu toodangu kasv ei ole olnud küllaldane. Nii jääb tööstuse ja kogu rahvamajanduse kasvavatest vajadustest maha elekt-

rienergia tootmine (vt. tabel 2). Energeetikamajandust aga tuleb arendada tunduvalt kiiremini tööstusest kui tervikust ja teistest rahvamajandusharudest. Ainult sel teel on võimalik luua eeldusi tootmise edasiseks elektrifitseerimiseks, mis on üheks tähtsamaks tööviljakuse tõstmise teeks.

Peale elektrienergia tootmise on eeldusi edasiseks kiireks arendamiseks veel kütteinete, mäekeemia- ja ehitusmaterjalide tööstusel, mis baseeruvad kohalikel toorainetel ja millele toodangu järele kasvab pidevalt vajadus. Seejuures tuleb tunduvalt parandada nimetatud tööstusharude sisemist struktuuri. Kütteinete tööstuses tuleb põlevkivi kõrval senisest rohkem laiendada freesturba ja turbabriketi tootmist. Nagu uurimused on näidanud, suudab freesturvas elektrienergia tootmisel edukalt võistelda põlevkiviga.

Ehitusmaterjalide tööstust on siiani arendatud telliste tootmise ülekaaluka laiendamise tähe all ning sideainete tootmise kahjaks. Seoses ehituse ja eriti elamuehituse forsseeritud arendamisega ja industriaalsete ehitusmeetodite senisest laiemast kasutamisega tuleb järsult tõsta sideainete (eriti portlandtsemendi) ja monteeritavate ehitusdetailide ning konstruktsioonide tootmist.

Vabariigi piiratud metsavarude tõttu ei ole perspektiive metsa ülestöötamise, puidutöötlemise, tuletiku- ja tselluloositööstuse edasiseks kiiretempoliseks arendamiseks. Sisseveetava puidu kasutamine sel eemärgil ei ole rahvamajanduslikult otstarbekohane, sest puit on transpordimahukas toode ja suuremate kauguste puhul ületavad transpordikulud puidu enda väärtuse.

Vaatamata ülalnimetatud mõningatele kõrvalekaldumistele on vabariigi tööstuse arendamise üldsuund olnud õige ja sotsialistlikud tootmissuhted on kindlustanud kõrge arenemistempo nii tööstuses tervikuna kui ka üksikutes tööstusharudes.

Eesti NSV tähtsamate tööstusharude areng sõjajärgsetel aastatel

Kütteinete tööstus. Vabariigi tähtsamateks looduslikeks kütteineteks on põlevkivi ja turvas.

Põlevkivitööstus on kujunenud nõukogude võimu aastail meie vabariigi tähtsamaks tööstusharuks ja meie põlevkivist on saanud üleliidulise tähtsusega maavara.

Eesti NSV põlevkivitööstus on toodangu mahult esikohal nii NSV Liidus kui ka kogu maailmas. Meie põlevkivitoodang moodustas 1956. aastal 65%, põlevkivist toodetavad vedelkütused ligi 80% ja põlevkivigaas 68% NSV Liidu vastavast toodangust.

Nõukogude Eesti ja Leningradi oblasti põlevkivileiukohad on muutunud NSV Liidu loodeosa kütteenergeetiliseks baasiks. See tingiski meie põlevkivitööstuse kiire arendamise sõjajärgsetel aastatel (tabel 4).

Põlevkivi on seni kasutatud peamiselt energeetiliseks otstarbeks. Terminiseks töötlemiseks kasutati kaevandatud põlevkivist 1946. aastal vaid 26% ja 1955. aastal umbes 50%. Seda tuleks aga teha veel palju suuremal määral, sest põlevkivi terminise töötlemise produkte — õli ja gaasi —, mis on väärtuslikuks tooraineks keemiatööstusele, ei kasutata veel kuigi suurel määral ära rea defitsiitsete ja väärtuslike produktide saamiseks (fenool, toluol jne.), vaid põletatakse kolletes energeetiliseks otstarbeks.

Sel alal tuleb saavutada otsustav murrang ja hakata põlevkivi kasutama kõigeüldsemalt, komplekselt. Suurem osa kaevandatud põlevkivist tuleks töödelda terminiselt, esmased utteproduktid maksimaalselt ära kasutada keemiasaaduste tootmiseks ja energeetiliseks otstarbeks kasutada peamiselt ainult jääkaineid (masuuti) ja III klassi kuuluvat peenpõlevkivi.

Tabel 4

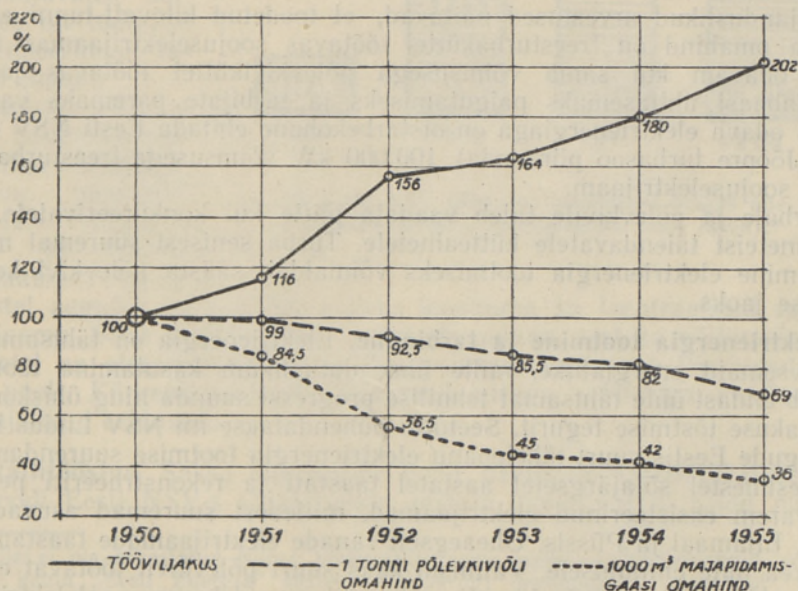
Eesti NSV põlevkivi- ja turbatööstuse arenemist iseloomustavad näitajad

	1940	1945	1950	1955	1956	1955. a., %-des	
						1945. a. suhtes	1950. a. suhtes
Põlevkivikaevandused:							
Kogutoodang (l. I 1952. a. hulgi-hindades), milj. rbl.	—	40,7	198,2	372,6	—	916	188
Põlevkivitoodang, milj. t	1,9	0,9	3,5	7,0	7,5	778	200
Tööliste arv	—	2774	8769	10292	—	371	117
Toodang ühe töölise kohta, tuh. rbl.	—	14,7	22,6	36,2	—	246	160
Majapidamisgaasitoodang, milj. m ³	1,7*	1,0*	173	387,4	405,3	38740	224
Turbatoodang, tuh. t	282,9	154,9	469,7	502,5	364	324	107
Turbabriketitoodang, tuh. t	40	22	55	61	64,5	277	111

* Kivisõegaas.

Põlevkivi termilisel töötlemisel ja energeetilisel kasutamisel järelejääv mineraalne osa tuleb ära kasutada sideainete tootmiseks. See tee kindlustaks põlevkivitööstusele tervikuna püsiva rentaabluuse.

Põlevkivitöötlemistööstuse praeguste põhiprojektide kõrge omahind ja ebatusvus on tingitud peamiselt toodangu kitsast sortimendist. Iga tonn kütteõli annab käesoleval ajal 140 rubla ja iga 1000 m³ gaasi üle 40 rubla kahjumit. Samal ajal aga annab iga tonn toorfenoole 9 tuhat rubla, laki-lahustajat — 600 rubla ja liipriimbutusõli 150 rubla kasumit. Neid aga toodetakse seni vaid tühistes kogustes.

Joon. 1. Tööviljakuse kasvu ja tähtsamate toodete omahinna alandamise dünaamika Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Kombinaadis aastail 1950—1955.

Viimastel aastatel on Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Kombinaat saavutanud põlevkivi orgaanilise aine kompleksel kasutamisel mõningaid tulemusi. See oli üheks teguriks, mis aitas kombinaadil viimastel aastatel märkimisväärselt parandada oma tootmistöö kvalitatiivseid näitajaid (joonis 1).

Põlevkivitööstuses varem esinenud killustatuse ja ametkondlike barjääride tõttu on põlevkivi utteproduktide kompleksse kasutamise küsimuse lahendamise vabariigi teistes põlevkivitöötlemise kombinaatides arenenud seni aeglaselt.

„Kiviõli” kombinaadi fenoolitsehhi ehitatakse viis aastat, kuid ta on ikka veel eksploatatsiooni andmata, põlevkivi uttevetes olevad fenoolid jäävad kasutamata ja juhitakse ümbruskonna jõgedesse, mürgistades neid.

Varem valitsenud ametkondliku killustatuse tõttu pihustati vahendid ka põlevkivitöötlemise uute efektiivsete meetodite (peenpõlevkivi utmine tahke soojuskandjaga seadmes, põlevkivi maa-alune gaasistamine) tööstuslikuks juurutamiseks.

Ulatuslikud perspektiivid on põlevkivi maa-alusel gaasistamisel. Praeguste põlevkivi maa-aluste kaevandamisviiside puhul moodustavad põlevkivi kaod üle 40%. Maa-alune gaasistamine kindlustab põlevkivivarude palju täielikumaa ära kasutamise.

Vabariigi põlevkivitööstuse tähtsuse kasv NSV Liidu loodeosa majanduses nõuab kõigi nende probleemide kiiret lahendamist.

Nagu tabelist 4 nähtub, on sõjajärgsetel aastatel ka turbatoodang kasvanud küllaltki jõudsasti. Kuid saavutatud tase ei rahulda veel kaugeltki vabariigi elanikkonna vajadusi. Eriti on see kehtiv turbabriketi kohta. Lähemal ajal viiakse küll lõpule Tootsi Turbabriketitööstuse võimsuse suurendamine kahekordseks (s. o. 120 tuhande tonnini) ja alustatakse uue briketitehase rajamist Orule (aastatoodanguga 120 tuhat tonni), kuid vabariigi kogu elanikkonna vajaduste rahuldamiseks ja küttepuidu turbabriketiga täielikuks asendamiseks tuleb turbabriketi tootmisbaasi veelgi laiendada üle kahe korra.

Üheks turbatööstuse edasise arendamise tähtsaks probleemiks on freesturba tootmise ulatuslik laiendamine ja ta kasutamiselevõtmine elektrienergia tootmiseks.

Majanduslikud arvestused näitavad, et toodetud kilovatt-tunni elektrienergia omahind on freesturbakütell töötavas soojuselektrijaamas 1,5—2 korda odavam kui sama võimsusega põlevkivikütell töötavas jaamas. Energiabaasi ühtlasemaks paigutamiseks ja tarbijate paremaks varustamiseks odava elektrienergiaga on otstarbekohane ehitada Eesti NSV edelal (Jõõpre turbasoo piirkonda) 100 000 kW võimsusega freesturbakütell töötav soojuselektrijaam.

Turbale ja põlevkivile tuleb vaadata mitte kui konkureerivatele, vaid kui teineteist täiendavatele küteteainetele. Turba senisest suuremal määral kasutamine elektrienergia tootmiseks võimaldab säästa põlevkivi keemiatööstuse jaoks.

Elektrienergia tootmine ja tarbimine. Elektrienergia on tähtsamaid ja efektiivsemaid energialiike, mille üha ulatuslikum kasutamine tootmises kujutab endast ühte tähtsamat tehnilise progressi suunda ning ühiskondliku tööviljakuse tõstmise tegurit. Seetõttu pühendatakse nii NSV Liidus kui ka Nõukogude Eestis suurt tähelepanu elektrienergia tootmise suurendamisele. Juba esimestel sõjajärgsetel aastatel taastati ja rekonstrueeriti peaaegu kõik varem eksisteerinud elektrijaamad, milledest suuremad asuvad Tallinnas, Ellamaal ja Püssis. Üheaegselt vanade elektrijaamade taastamisega asuti rea uute ehitamisega. Valmisid kaks suurt põlevkivil töötavat elektrijaama (Ahtmes ja Kohtla-Järvel), rida väiksemaid kommunaalelektrijaamu ja mitukümmend kolhooside ning kolhoosidevahelist elektrijaama.

Allakriipsutamist väärivaks sündmuseks viienda viisaastaku viimasel aastal (1955. a.) oli Narva hüdroelektrijaama eksploatatsiooniandmine kolme elektrienergiat tootva agregaadiga. Iidse Narva kose veejõud ohjel-dati ja rakendati täiel määral inimese teenistusse.

Tootmisbaasi laiendamise tagajärjel kasvas ka elektrienergiatoodang vabariigis ja tõusis 123 miljonilt kilovatt-tunnilt 1945. aastal 1020¹ mil-joni kilovatt-tunnini 1956. aastal.

Plaani kohaselt peab 1960. aastaks elektrienergiatoodang vabariigis tõusma kuni 2 miljardi kilovatt-tunnini. Sellise elektrienergiatoodangu kasvu kindlustamiseks ehitatakse Narva ligidale suur põlevkivikütlet töötav Balti elektrijaam, mille esimese eksploatatsiooniantava järgu võimsus on 300 000 kilovatti.

Suurimaks elektrienergia tarbijaks vabariigis on tööstus. Koos elektri-energiatoodangu kasvuga on ka kasvanud tööstuses tarbitud elektrienergia hulk ühe töölise kohta (joonis 2).

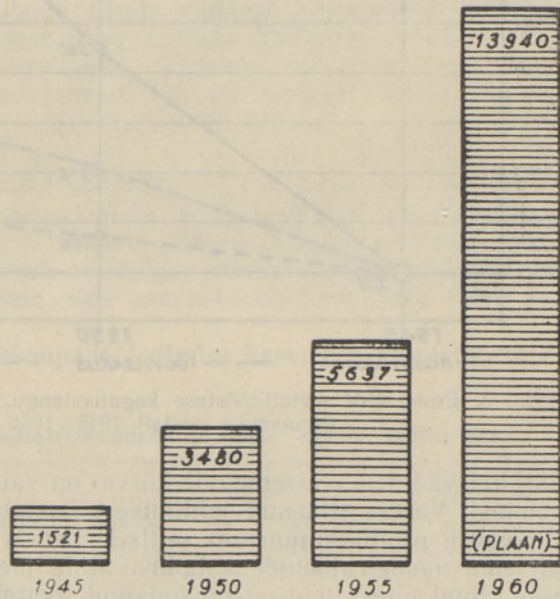
Võrdluseks olgu märgitud, et kodan-liku Eesti suurtöös-tuses kasutati ühe töölise kohta elektri-energiat umbes 2400 kilovatt-tundi aastas.

Pidevalt laieneb elektrienergia kasuta-mine ka vabariigi põl-lumajanduses. 1955. aastal kasutas elekt-rienergiat 44% kol-hoosidest, 96% sov-hoosidest ja 100% ma-sina-traktorijaama-dest. Kuid reas elekt-rit kasutavates kol-hoosides on tootmise elektrifitseerimise ta-se veel madal.

Eelmistel viisaas-takutel põhines põllu-majanduse elektrifit-seerimine peamiselt omaenda väikeste soojus- ja hüdro-elektrijaamade baasil.

Viimastel aegadel on hakatud selleks kasutama ka tsentraalseid rajooni-elektrijaamu. Seda suunda tuleb veelgi süvendada, sest ka põllumajandus-ettevõtetel on otstarbekohasem ja ökonoomsem lasta end teenindada vii-maste poolt. Kõrgepingevõrgu väljaarendamisega vabariigis luuakse sel-leks vajalikud eeldused.

Metallitööstus. Saksa okupantide poolt hävitatud metallitööstuse ase-mele loodi Eesti NSV-s sõjajärgsete aastate jooksul NSV Liidu metalli-

Joon. 2. Eesti NSV tööstuses keskmiselt aastas ühe töö-lise kohta tarbitud elektrienergia hulk (kWh).*

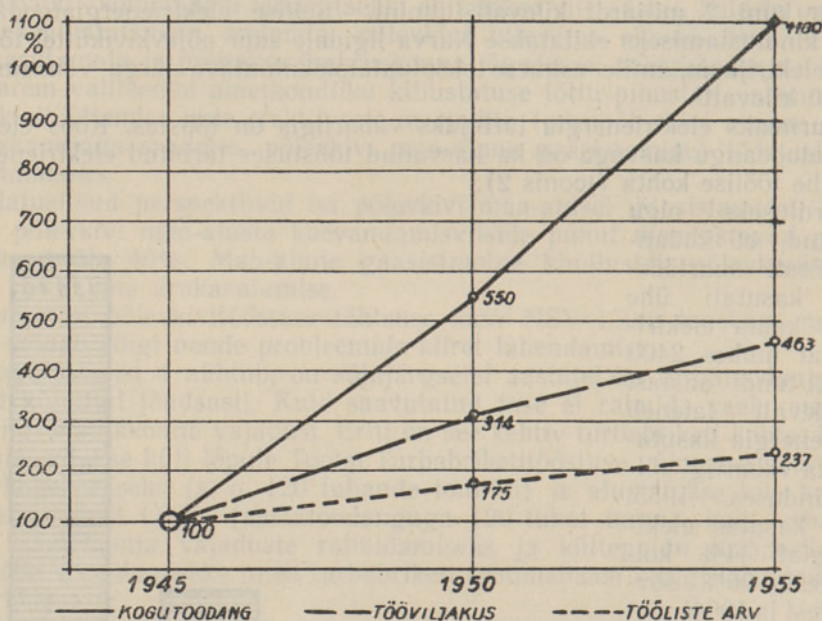
¹ Siia ei ole arvestatud Narva hüdroelektrijaama elektrienergiatoodangut, sest see jaam ei kuulu „Eesti Energia” süsteemi. Vabariigi tööstusele — peamiselt Kreen-holmi Manufaktuurile aga annab nimetatud elektrijaam elektrienergiat.

* A. Veimer, Eesti NSV tööstus kuuendal viisaastakul. Tallinn 1956, lk. 10.

tööstuse ja vennasvabariikide igakülgsel kaasabil kõrgel tehnilisel tasemel olev metalli töötlev suurtööstus.

Meie vabariigi masinaehitus on muutunud üleliidulise tähtsusega tööstus-
haruks, mis varustab teisi liiduvabariike elektrimootoritega, naftatööstuse
ja keeruliste energeetiliste seadmete ning nende osadega, mitmesuguste
täppismehaanikatoodetega ja kontroll-mööteriistadega.

Vabariigi metallitööstuse arengut sõjajärgsetel aastatel iseloomustab
joonis 3.

Joon. 3. Eesti NSV metallitööstuse kogutoodangu, töövilkuse ja tööliste arvu
dünaamika aastail 1945—1955 (%-des).

Märkimisväärsete edusammude kõrval on vabariigi metallitööstuses ka rida puudusi. Varem esinenud juhtimise killustatuse tõttu ei ole vabariigi metallitööstuse profiil kujunenud selliseks, et ta eeskätt rahuldaks vabariigi ja tema naaberrajoonide vajadusi. Rida üleliiduliste ministeeriumide alluvuses olnud ettevõtteid on omandanud tootmisprofiili, mis meie vabariigi tingimustes ei ole otstarbekohane, lähtudes ratsionaalse tööjaotuse läbiviimise seisukohalt NSV Liidu kui terviku ulatuses. Mitmed masinaehitustehased (näit. Tallinna Masinaehitustehas, „Ilmarine” jne.) valmistavad suure metallimahukusega toodangut, mida saadetakse tuhandete kilomeetrite kaugusel olevatesse rajoonidesse. Samal ajal aga oleks pidanud arendama senisest kiiremas tempos aparaatide, raadio, automaatikavahendite ja teiste peenmehaanika valdkonda kuuluvate toodete valmistamisega tegelevad masinaehitustööstuse harud.

Vabariigis on raskusi mitmesuguste mittestandardsete ja unikaalsete seadmete saamisega, kusjuures neid võiks edukalt valmistada ka kohapeal. Selleks on olemas kõigiti sobiv tootmisbaas Tallinna Masinaehitustehase näol, mis valmistab naftatööstuse jaoks mitmesuguseid metallimahu-
kaid tooteid (naftajuhtmete ehitamisel kasutatavate torude mahapanemis-, puhastamis- ja isoleerimisseadmeid, malm- ja terasarmatuure jne.). Arvestamata toodangu valmistamiseks vajaliku metalli kohalevedu vabariiki, ületavad ainuüksi valmistoodangu transpordikulud Tallinnast naftarajoonidesse aastas 1 miljon rubla. Tallinna Masinaehitustehas tuleks edaspidi

ümber kujundada mittestandardseid seadmeid tootvaks tehaseks, mis varustaks eeskätt vabariigi arenevat põlevkivi-, turba-, energeetika- ja piimatööstust ning teisi tööstusharusid vajalike mittestandardsete seadmetega.

Kui meil vabariigis oli veel neljandal viisaastakul märkimisväärne põllumajandusmasinate tootmisbaas, siis on see nüüd kängunud. Balti liidu vabariigid aga vajavad kohalikele maastiku- ja mullastikutingimustele vastavaid põllumajandusmasinaid. Nende tootmisele tuleks edaspidi spetsialiseerida rida masinaehitustehaseid vabariigis („Võit” Tartus, Rakvere Mehaaniline Tehas ja Tartu Remonditehas).

Vabariigis on rida alakoormatult töötavaid laevaremonditehaseid. Olu korras, kus meil ulatuslikult arendatakse aktiivset kalapüüki, on otstarbekohane üks laevaremonditehastest spetsialiseerida kalapüügilaevade ehitamiseks.

Vabariigis, eriti Tallinnas, ehitatakse praegu paljude masinaehitustehaste juurde uusi valutsehhe ja rekonstrueeritakse vanu. Kõik need ehitavad valutsehhid on väikese võimsusega ja seetõttu kujuneb siin ka tootmise mehhaniseerimise tase madalaks. Arvestused näitavad, et tunduvalt ratsionaalsem oleks loobuda nende väikeste valutsehhide ehitamisest ja vanade rekonstrueerimisest ning ehitada Tallinna tsentraalne, 20 000—30 000-tonnilise aastavõimsusega valutehas. Võrreldes väikeste tsehhide ehitamise ja vanade rekonstrueerimisega, nõuaks selline lahendus ligikaudu 10 miljonit rubla vähem kapitaal mahutusi.

Kergetööstus. Kergetööstuse tähtsamateks harudeks on tekstiili-, õmblus- ja naha- ning jalatsitööstus. Meie tekstiilitööstusel on märkimisväärseid ajaloolisi traditsioone ja ta asub ka praegu vabariigis tähtsal ning auväär- sel kohal. Toodangu mahult ja tööliste arvult asub tekstiilitööstus vabariigis teisel kohal. Puuvillase riide tootmises oli Eesti NSV 1955. aastal üleliiduliselt 4-ndal kohal.

Tähtsamate laiatarbekaupade tootmise kasvu iseloomustab tabel 5.

Tabel 5

Tähtsamate laiatarbekaupade tootmine aastail 1940—1956

Tooted	1940	1945	1950	1955	1956	1956. a., %-des	
						1945. a. suhtes	1950. a. suhtes
Puuvillane riie, milj. m	22,8	0,9	26,8	70,7	70,5	7833	263
Villane riie, milj. m	1,1	0,56	1,28	2,49	2,8	500	219
Linane riie, milj. m	2,3	0,865	3,28	5,05	5,5	636	168
Kunstiidiiriie, milj. m	1,47	0,127	0,97	2,62	2,7	2126	278
Trikoopesu, milj. tk.	1,3	0,23	1,72	4,0	4,0	1735	233
Pealistrikoo, tuh. tk.	156,6	84	416	864	909	1082	219
Sukad ja sokid, milj. p.	1,58	0,45	2,22	6,08	6,6	1467	297
Nahkjalsid, milj. p.	0,6	0,43	1,19	2,18	2,6	605	218
Kummijalsid, tuh. p.	137,5	85	1031	1096	863	1015	84

Tootmismahu suurendamisele, toodangu sortimendi mitmekesistamisele ja kvaliteedi tõusule vabariigi kergetööstuses on kaasa aidanud tootmise tehnoloogia ja tehnika süstemaatiline uuendamine.

Vabariigi tekstiilitööstus-ettevõtteis on sõjajärgsete aastate jooksul mehaanilised kudumisteljed suures ulatuses asendatud automaattegedega,

millede tootlikkus on poolteist kuni kaks korda kõrgem. Perioodilise tegevusega ketrusmasinad on juba suures osas asendatud rõngasketrusmasinatega. Kogu vabariigi tekstiilitööstus on elektrifitseeritud. On kadumas ettevõtetest kohmakad ja ebaefektiivsed transmissioonid. Masinad on põhiliselt individuaalveol. Kangaste viimistlemisel rakendatakse uusi masinaid ja keemilisi menetlusi, mis lühendavad tootmisprotsessi ja tõstavad tunduvalt toodangu kvaliteeti. Suurendatakse seadmete töötamise kiirust, intensiivistub tootmine. Aastail 1951—1955 suurenes vabariigi tekstiilitööstuse tootmisvõimsus 88 000 ketrusvärtna, 29 700 korrutusvärtna ja 2034 kudumimasina võrra. Nende abinõude rakendamise tulemusena on tööviljakus süstemaatiliselt kasvanud. Võrreldes 1945. aasta tasemega oli tööliste tööviljakus 1955. aastal 2,8 korda ja 1950. aasta tasemega võrreldes 1,45 korda kõrgem.

Vaatamata tekstiilitööstuse kui terviku märkimisväärsetele edusammudele, on üksikute vabrikute töös veel rida tõsiseid puudusi. Soovida jätab toodete kvaliteet (Kreenholmi Manufaktuur, tekstiilivabrik „Punane Koit“). Sindis vajab „I. Detsembri“ seadmete park senisest kiiremini uuendamist.

Tekstiilitööstusega on tootmistehnilises arenemises väärikalt sammu pidanud vabariigi naha- ja jalatsitööstus. Ettevõtetes on rakendatud rida konveierliine.

Peamisteks naha- ja jalatsite tootjateks vabariigis on naha- ja jalatsikombinaat „Kommunaar“ (Tallinnas), jalatsivabrik „Aktiiv“ (Tallinnas), Tartu Naha- ja Jalatsikombinaat ning naha- ja jalatsivabrik „Kroom“ (Pärnus).

Elanikkonna kasvavaid vajadusi kummijalatsite osas aitab rahuldada kummivabrik „Põhjala“. Selle vabriku toodang suurenes sõjajärgsete aastate jooksul üle kümne korra. Alates 1951. aastast toimub kummijalatsite tootmine konveieritel. Ainuüksi konveierliinide rakendamise tagajärjel tõusis tööviljakus kummijalatsite tootmisel 28% võrra.

Heade näitajate kõrval on kummivabrikul „Põhjala“ ka veel mõningaid puudujääke. Üksikute toodete kvaliteet ei rahulda tarbijaid. On tarvis senisest rohkem tähelepanu pöörata kummist jalanõude kvaliteedi tõstmisele.

Toiduainete tööstus. Toiduainete tööstus, kaasa arvatud ka liha- ja piima- ning kalatööstus, andis 1955. aastal 25% kogu Eesti NSV tööstuse kogutoodangust.

Tähtsamate toidukaupade ja maitseainete toodangut sõjajärgsetel aastatel iseloomustab tabel 6.

Nõukogude korra ajal rikastus Eesti NSV toiduainete tööstus uue haruga — konservitööstusega puu- ja aedviljakonservide tootmiseks. Vastavad konservitehased ehitati Tartusse ja Viljandisse, kus konserveeritakse kurke, tomateid, herneid, lillkapsast, valmistatakse mitmesuguseid marinaade, puuviljamahlu, keediseid, džemme jne. Aastas toodetakse meil mitu miljonit purki mitmesuguseid puu- ja aedviljakonserve.

Peaaegu täiesti uuel tehnilisel baasil on loodud leivatööstus. Endiste kodanliku korra aegsete väikeste pagaritöötubade ja käsitöendusliku tootmise asemel on meil nüüd eesrindliku nõukogude tehnikaga varustatud leivatehased, kus kõik põhilised tootmisprotsessid on mehhaniseeritud ja osalt ka automatiseeritud. Sõjajärgsete aastate jooksul ehitati uued leivatehased Tallinnas, Kohtla-Järvel, Ahtmes, Narvas, Viljandis ja Võrus. 1955. aastal anti eksploatatsiooni Pärnu Jahu- ja Leivakombinaadi uus mehhaniseeritud leivatehas.

Tabel 6

Tähtsamate toidukaupade ja maitseainete toodang aastail 1940—1956

Tooted	1940	1945	1950	1955	1956	1956. a., %-des	
						1945. a. suhtes	1950. a. suhtes
Või, tuh. t	13,2	3,1	9,45	9,4	11,5	371	122
Juust, tuh. t	0,71	0,4	0,9	1,82	2,1	525	233
Margariin, tuh. t	0,368	0,939	3,1	4,92	4,7	500	152
Liha, tuh. t	16,7	6,1	8,8	17,2	18,9	310	215
Lihakonservid, milj. tingt.	—	0,5	1,9	3,7	5,3	1060	279
Kalapüük, tuh. t	22,8	5,3	26,4	54,9	63,6	1200	241
Kalakonservid, milj. tingt.	1,85	1,3	3,9	24,8	28,8	2215	738
Kondiitritooted, tuh. t	3,9	2,0	9,8	12,7	14,1	705	144
Leiva- ja saiatooted, tuh. t	26,9	58,7	100,4	195,5	191,2	326	191
Makaronid, tuh. t	0,84	0,91	2,14	6,61	6,9	758	322
Õlu, milj. dl	1,4	0,67	1,95	2,3	1,99	297	102
Paberossid ja sigaretid mljr. tk.	1,25	0,6	2,99	4,2	4,1	683	137
Seep, tuh. t	1,2	0,44	2,52	5,6	5,9	1341	234

Märkimisväärselt tõusis viiendal viisaastakul tootmisprotsesside mehhaniseerimise ja automatiseerimise tase Tallinna kondiitritoodete vabrikutes.

Kompvektivabrikus „Karamell” ehitati ja lasti käiku rida automaat- ja poolautomaatiline karamelli, lahtiste kompvekkide, monpansjee ja teiste liikide tootmiseks.

Kondiitriivabrikus „Kalev” mehhaniseeriti viiendal viisaastakul pumat- ja glasuuritid kompvekkide, pähkli- ja šokolaadibatoonide tootmine, seati üles võimas biskviidiagregaat ja rakendati tööle rida automaatiline (iiris-kompvekkide valmistamiseks jne.). Automaatliinidel valmivad kompvekid, ilma et inimkäed tööprotsessis nendega kokku puutuksid. Töö on muutunud kergeks, tooted on kõrge kvaliteediga.

Ka piima-, liha- ja kalatööstuses laienes tootmise mehhaniseerimine. On mehhaniseeritud jäätise valmistamine ja automatiseeritud piima pudelitesse villimine ning pudelite korkimine. Tallinna, Tartu ja Võhma lihakombinaadis rakendati suurte sarvloomade (Võhma Lihakombinaadis ka sigade) töötlemiseks vertikaalset meetodit, mis võimaldas mehhaniseerida kõik töötlemisega seosesolevad suurt jõukulu nõudvad operatsioonid.

Kiiresti on arenenud sõjajärgsetel aastatel ka kalapüük ja kalatöötlemistööstus.

Suur murrang toimus viiendal viisaastakul kalapüügi alal. Vabariigis loodi mootorikalapüügijaamade võrk, mis on kalurikolhoosidele industriiaalseks materiaal-tehniliseks baasiks.

Mootorikalapüügijaamade loomine avas suured võimalused kalapüügi arendamiseks, sest nende kaudu ja kaasabil on kalurikolhoosidel võimalik rakendada uut tehnikat, täiuslikumaid kalapüügiriistu ja laevastikku ning juurutada uusi püügimeetodeid. Suure püügivõimega, kuid kalli tehnika muretsemine kalurikolhooside endi poolt käiks neile üle jõu. Ainult riigile on see jõukohane ja ainult riiklike mootorikalapüügijaamade kaudu on võimalik uut tehnikat maksimaalselt ära kasutada.

Alates 1955. aastast hakati arendama heeringapüüki Atlandi ookeani vetes; iga aastaga suureneb heeringapüügilaevastik ning püütud kala hulk. 1960. aastal on ette nähtud püüda heeringaid tunduvalt rohkem kui kodanlikul perioodil püüti aastas kõiki kalaliike kokku.

Vabariigi kalapüügi üheks suuremaks puuduseks on praegu veel aktiivse püügi väike osatähtsus ja suur sesoonsus. Ligi $\frac{3}{4}$ aastasaagist püütakse teises kvartalis. See asjaolu on siiani olnud takistuseks toorkala ratsionaalsel kasutamisel ja kalakonservitehaste tootmisvõimsuste ühtlasel ära kasutamisel. Sesoonsuse vähendamise peamiseks võimaluseks on aktiivse kalapüügi arendamine traalpüügi laiendamise teel Balti avamere vetes ja heeringapüügi suurendamine Atlandi ookeani põhjaosa vetes.

Heeringapüügi arendamine Eesti NSV ja teiste Balti vabariikide poolt on majanduslikult otstarbekohane ja põhjendatud. Praegu kehtivate hindade juures kindlustab see püügiorganisatsioonidele märksa suuremaid kasumeid kui kalapüük Balti mere basseinis. Võrreldes Murmanskil baseeruva heeringapüügiga on Baltikumil baseeruva heeringapüügil pealegi rida eeliseid. Peamine heeringapüügi rajoon on lähemal, Baltikumis asuvad kalatöötlemisettevõtteid saab kasutada heeringa töötlemisel (mis on tööjõu kasutamise seisukohalt väga tähtis, kuna kalapüük Balti merel on väga sesoonne), heeringatooted jõuavad Balti mere äärsetest baasidest ja töötlemisettevõtetest tarbijateni kiiremini ja odavamini.

Üheks põhiliseks probleemiks kalatöötlemistööstuses on mehhaniseerimistaseme tõstmine, sest käsitsitöö osatähtsus ulatub kala töötlemisel Eesti NSV-s veel 75—80%.

*

Meie tööstuse, nii nagu kogu sotsialistliku majanduse ja kultuuri kiire arenemise allikad peituvad sotsialistlikus majandussüsteemis, nõukogude tehnikas, uutes, eksploateerimisest vabanenud inimestes, kes on õppinud täiuslikult valitsema ja edasi arendama seda tehnikat, ning nendes sõbralikes vastastikuse abistamise ja koostöö suhetes, mis valitsevad sotsialistlikus ühiskonnas, s. o. kõiges selles, mille kättevõitmise eest ka Eesti töörahvas võitles ennastsalgavalt nii Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni kui ka sellele järgnenud saksa okupatsiooni ja kodanliku režiimi karmidel päevadel.

*Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Majanduse Instituut*

Saabus toimetusse
31. V 1957

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ ЭСТОНСКОЙ ССР НАКАНУНЕ 40-Й ГОДОВЩИНЫ ВЕЛИКОЙ ОКТЯБРЬСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ

Э. В. Куль,

кандидат экономических наук

Резюме

Восстановление Советской власти в Эстонии создало объективные условия для быстрого роста промышленности республики. Промышленность Эстонии воссоединилась с той исторической базой, которая обеспечивала ее развитие и от которой она в 1920 году была временно отторгнута стараниями эстонской буржуазии, поддержанной иностранными империалистами. Советская Эстония за короткий срок превратилась в республику с развитой промышленностью.

В 1956 году промышленностью Эстонской ССР было выпущено в 7,5 раза больше продукции, чем в 1940 году.

В результате индустриализации республики удельный вес ее тяжелой промышленности возрос с 24—25% в 1940 году до 42,6% в 1955 году. Ввиду благоприятных природных и экономических предпосылок особенно быстрыми темпами развивались такие отрасли тяжелой промышленности, как сланцевая и металлообрабатывающая и промышленность строительных материалов. Выпуск продукции указанных отраслей возрос в 1955 году по сравнению с 1945 годом соответственно в 11,9, 11 и 11,4 раза.

На базе развития тяжелой промышленности и в условиях всемерной помощи со стороны других братских республик были созданы благоприятные возможности для развития легкой и пищевой промышленности. В 1955 году объем продукции увеличился по сравнению с 1945 годом в текстильной промышленности в 18,5 раза, в швейной промышленности в 12,4 раза, в кожевенно-обувной промышленности в 6,2 раза и в пищевкусовой промышленности в 5,6 раза.

Быстрое восстановление и развитие текстильной промышленности в нашей республике было обусловлено исторически сложившейся производственной базой. Быстрое развитие швейной промышленности опиралось на развитую текстильную промышленность и на наличие квалифицированных кадров.

В дальнейшем нет необходимости в столь быстром развитии этих отраслей в целом. В области текстильной промышленности оправданным является более быстрое развитие лишь льняной промышленности, что объясняется наличием достаточно богатой местной сырьевой базы.

Отрасли пищевкусовой промышленности уже в настоящее время достигли такого производственного уровня, при котором они могут полностью удовлетворять потребности своей республики и в значительной мере потребности соседних экономических районов, в первую очередь г. Ленинграда.

Из отраслей пищевой промышленности, имеющих предпосылки для более быстрого развития и в дальнейшем, можно отметить следующие: рыбная промышленность — в связи со значительным ростом экспедиционного лова сельди в Атлантическом океане, и мясо-молочная промышленность — в связи с молочно-животноводческим направлением развития сельского хозяйства республики.

Несмотря на сравнительно быстрый рост тяжелой промышленности за послевоенные годы в целом, рост продукции некоторых отраслей тяжелой промышленности не был достаточным. Отстает от потребностей народного хозяйства республики производство электроэнергии. Если объем валовой продукции республики за две послевоенные пятилетки увеличился в 9,2 раза, то производство электроэнергии возросло за это время лишь в 7,7 раза. Однако и это отставание будет преодолено с сооружением мощной Балтийской теплоэлектростанции вблизи г. Нарвы.

Наряду с развитием сланцевой промышленности, необходимо уделять больше внимания и увеличению производства фрезерного торфа и торфобрикета. Исследования показали, что фрезерный торф может быть эффективно использован для производства электроэнергии.

Ввиду незначительности лесных запасов республики у нас нет в настоящее время достаточных перспектив для форсированного развития лесной, деревообрабатывающей, спичечной и целлюлозной промышленности. Быстрое же развитие этих отраслей на привозном сырье не оправдывает себя, поскольку древесина является транспортно-емким видом сырья и при далеких расстояниях транспортные расходы превышают стоимость древесины.

Несмотря на некоторые недостатки, развитие промышленности республики шло в послевоенные годы в правильном направлении и социалистические производственные отношения обеспечили высокие темпы развития промышленности как в целом, так и по отдельным отраслям.

*Институт экономики
Академии наук Эстонской ССР*

Поступила в редакцию
31 V 1957

INDUSTRY OF THE ESTONIAN SSR ON THE 40th ANNIVERSARY OF THE GREAT SOCIALIST OCTOBER REVOLUTION

E. Kull

Summary

The objective conditions for a rapid development of the Estonian industry were created with the restoration of the Soviet power in Estonia, in 1940. The Estonian industry regained its historical development basis, from which it was temporarily separated by the Estonian bourgeoisie, assisted by foreign imperialists, in 1920. Now, in a comparatively short period, the Estonian SSR has become a country with a well-developed industry.

The industrial output of the republic in 1956 exceeded that of 1940 7.5-fold.

Owing to the industrialization of the republic, the share of the heavy industry has grown from 24—25% in 1940 to 42.6% in 1955. Owing to favourable natural and economical conditions, the most rapid development is to be observed in oil shale, metal, and building material industries. The output of these branches of the heavy industry of 1955 increased, in comparison with that of 1945, respectively 11.9, 11 and 11.4-fold.

On the basis of the development of the heavy industry branches in the republic, and owing to the effective assistance of the fraternal union republics, favourable conditions have also been created for the development of the light and food industries branches. In comparison with the figures of 1945, the output of 1955 increased in the textile industry 18.5-fold, in the clothing industry — 13.4-fold, in the leather and footwear industry — 6.2-fold, and in the food industry — 5.6-fold.

The rapid restoration and development of the textile industry in our republic was a matter of course, for that branch of industry possessed a historically developed production basis. The rapid growth of the clothing industry was based on the well-developed textile industry and on the existence of workers-specialists with a corresponding training.

There is no need any more for the furthering of these branches of the light industry at such a rapid pace. Of all branches of the textile industry, only the relatively rapid furthering of the flax industry has a justification, on account of the existence of a corresponding raw material basis in our republic.

The food industry has attained, already at present, such a level that it is capable of covering the demand of our republic and, to a certain extent, also the demand of the neighbouring economical areas, and in the first place, that of Leningrad.

Of the branches of the food industry, good possibilities for a comparatively rapid further development exist in the fishing industry, with the expansion of active fishery and expeditional herring fishery, and in the dairy and meat industry, owing to the furthering of cattle-breeding in our republic.

Thus, in the future, the importance of the light and food industry branches will diminish, and the importance of the heavy industry will increase.

In spite of the sufficiently rapid growth of the heavy industry in our republic during the post-war years, the output of some branches of the heavy industry is not satisfactory, as yet. The production of electrical energy does not correspond to the growing demands of the industry and of the entire national economy. If the total industrial output of the first five post-war years had grown 9.2-fold, the production of the electric energy, at the same time, had increased only 7.7-fold. This drawback will be eliminated with the accomplishment of the powerful Baltic Electric Power Plant under construction near Narva.

In the fuel industry, at the side of the oil shale industry, a greater attention is to be paid to the further expansion of the industrial peat and peat briquette production. As proved by experimental data, industrial peat may successfully compete with oil shale at the production of electrical energy.

Owing to the shortage of local timber, there are no perspectives for a considerably rapid furthering of lumber, wood, match, and cellulose industries. Neither is it advisable, from the standpoint of national economy, to further the abovementioned industrial branches using imported timber, for it is bulky in transport, and in case of great distances the transport expenses will exceed the cost of timber itself.

In spite of the above deficiencies, the development of the industry of the Estonian SSR has been effected on correct lines, and the socialist relations of production have secured a rapid rate of growth of the industry in total, as well as of its branches, taken separately.